

rozřezané stokoruny, nejspíše ze zásob SBČS. Není však zjištěno, zda byly ničeny také dvacetikoruny a tisícikoruny, případně i celé tiskové archy dokončené či rozpracované. S takovým časovým odstupem od ukončení sériové výroby to však je krajně nepravděpodobné. V roce 1954 bylo ve Štětí zničeno 102,685.000 kusů stokorun a 93,700.000 kusů tisícikorun. Ponecháno tedy bylo 63.000 kusů¹² stokorun a 55.000 kusů¹³ tisícikorun (údaj o dvacetikorunách není znám). Toto vysoké množství ponechaných exemplářů několikrát převyšuje stav zásob SBČS po roce 1967 (nejstarší údaj o stavu zásob, který je k dispozici) a může zdůvodňovat ničení uskutečněné ještě v druhé polovině 60. let. Ničení v roce 1967 tedy bylo nejspíše uskutečněno jen ke snížení stavu zásob udržovaných v SBČS.

Není potvrzeno ani vyloučeno, že se uskutečnila i nějaká další ničení v letech 1953–1967 v týchž nebo jiných papírnách nebo jiným způsobem než papírenským přepracováním, např. rozřezáním, rozdrčením nebo spálením, což byla v různých obdobích běžná praxe SBČS. V letech 1967–1998 se každopádně zásoby SBČS resp. ČNB již neměnily, kromě malého množství zmíněných exemplářů, předaných různým osobám. V letech 1998 a 1999 pak ČNB uvolnila do prodeje 200 sad na základě výsledků korespondenční aukce¹⁴.

Nevydaná platidla určená v letech 1953–1967 ke zničení byla zřejmě vyjímána ze zásob SBČS nahodile, aniž bylo zajištěno ponechání alespoň několika exemplářů každé série. Dnešní zásoby proto nepředstavují reprezentativní vzorek sériové výroby. Přesto umožňuje přesnější odhad realizovaných sérií.

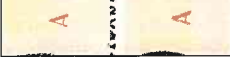
20 Kčs vzor 1953

V sériové výrobě bylo vyrobeno 8,639.000 kusů¹⁵. Potvrdilo se uváděné¹⁶ jediné sériové písmeno A, nejvyšší zjištěné sériové číslo je 52. O počtu cedulí na archu a množství realizovaných výrobních etap¹⁷ nechceme spekulovat, pokud neznáme rozložení sérií na alespoň jednom tiskovém archu.

Tabulka 1: Zjištěné série 20 Kčs vzoru 1953

A01	–	–	–	–	A07	–	–	A10
–	–	A13	–	A15	–	–	–	–
–	–	–	A24	–	–	A27	–	–
–	A32	–	–	A35	–	A37	–	A39
–	–	–	–	–	–	–	–	A50
–	A52	–	–	–	–	–	–	–

U jednotlivých exemplářů byly zjištěny menší odchylky odstínu hnědé barvy na lici, přecházející od světlehnědé po střední tmavohnědou (obr. 4). Odchylky jsou nejlépe pozorovatelné na označení série (sériového písmene a sériového čísla), které je vytištěno touto barvou s hlavní tiskovou operací a současně není kryto jinou barvou, jako je tomu na jiných místech tiskového obrazce. Nejsvětlejší odstín hnědé barvy byl zjištěn u série A24, nejtmavší u série A07. Výrazné odchylky odstínu však neexistují jen u exemplářů různých sérií, ale i téže série, např. A24. Výrobce zjevně neudržel shodný odstín barvy během tisku. Stejný odstín hnědé barvy bychom proto měli nalézt vždy u státovek shodných čísel z jedné výrobní etapy, tedy z jednoho tiskového archu. Považovat exempláře s různým odstínem barvy za sběratelské varianty proto není opodstatněné, své místo mají jediné ve vysoce specializovaných sbírkách dokumentujících proces výroby peněz včetně jeho standardních i nestandardních odchylek.



Obr. 4: Detaily exemplářů se světlejším a tmavším odstínem hnědé barvy.

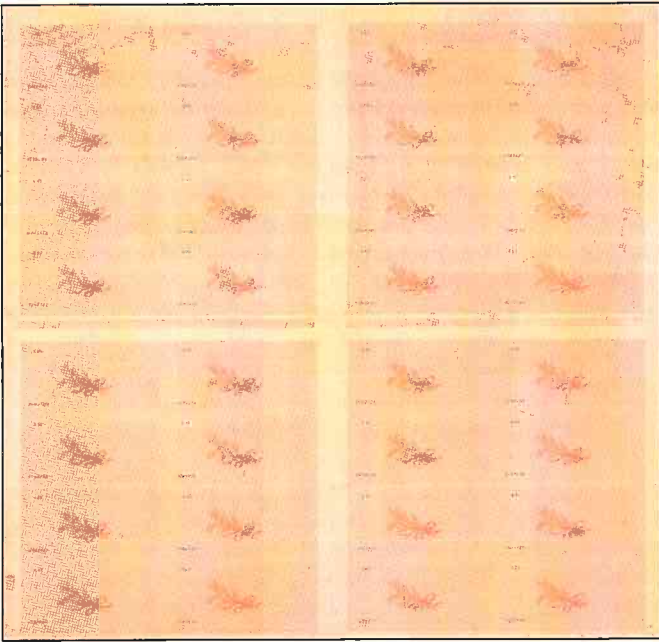
100 Kčs vzor 1951

Potvrdilo se uváděné¹⁸ jediné sériové písmeno A, nejvyšší zjištěné sériové číslo je však 32. Bajer¹⁹ znal tiskařsky dokončený nerozřezaný arch s 8 cedulemi (obr. 6) a s ohledem na nejvyšší zjištěné sériové číslo předpokládal realizaci tří výrobních etap, tedy bankovek se sériemi A01-A08, A09-A16 a A17-A24. Nedávno však byl nalezen tiskařsky nedokončený nerozřezaný arch se všemi plošnými

a knihtiskovými operacemi, ale bez hlubotiskové operace, s 32 cedulemi (obr. 5). Tato skutečnost zakládá domněnku, že po dokončení všech plošných a knihtiskových operací byl arch po 32 cedulích rozřezán na čtyři kvadranty a poslední, hlubotisková operace byla aplikována na menší archy (čtvrtině původních archů) s 8 cedulemi. Mokrý hlubotisk deformující papír totiž neumožňoval tisk vysokého počtu cedulí na archu. Tím je vysvětlena existence bankovek se sériemi A25-A32. Sériově vyrobené množství 102,748.000 kusů²⁰ odpovídá vytištění asi 1/3 množství, které v jedné výrobní etapě umožňovalo sedmiciferné číslo.

Tab. 2: Série 100 Kčs vzoru 1951 zjištěné na rozřezaných cedulích

A01	–	–	A04	A05	–	A07	A08	A09	A10
A11	A12	A13	A14	A15	A16	–	–	–	A20
–	–	A23	A24	A25	A26	A27	A28	A29	A30
A31	A32	–	–	–	–	–	–	–	–



Obr. 5: Lící (nahore) a rubová (dole) strana tiskového archu se všemi plošnými a knihtiskovými operacemi s 32 cedulemi (dole).



12 ŠOUŠA 2001, poznámka 19, s. 32.

13 ŠOUŠA 2001, poznámka 28, s. 32.

14 MORAVEC 5/1999, s.18.

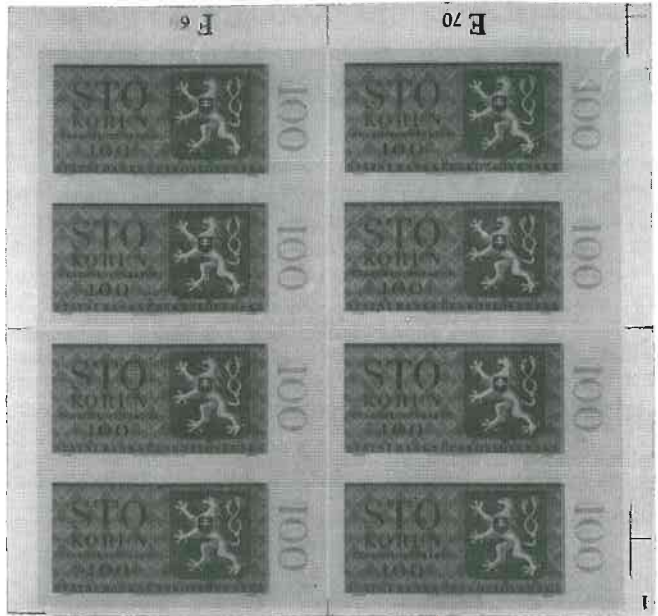
15 ŠOUŠA 2001, s. 30.

16 BAJER 1999, s. 149.

17 MORAVEC 5/1999, s.18.



Obr. 6: Lící (nahore) a rubová (dole) strana tiskového archu se všemi tiskovými operacemi s 8 cedulemi (reprodukce starší černobílé fotografie, tento arch již neexistuje).



Tabulka 3: Klad sérií na tiskovém archu (vpravo).

Uvedený způsob výroby zřejmě dokumentují i číslice 1, 2, 3 a 4 (obr. 7), pravděpodobně obdoba kvadrantových čísel na papírových platidlech USA²¹. Čísla jsou vytištěna na obou stranách archu, na lici nevýraznou žlutou a na rubu modrou barvou.

V levé dolní části lící strany archu je na okraji dále vytištěn žlutou barvou obdélník s negativně zobrazeným číslem 53 (obr. 8), jehož význam není jasný (vkrádá se nepodložená domněnka, že by se mohlo jednat o rok výroby). Na rubové straně jsou na vodorovném pruhu oddělujícím kvadranty čtyři písmena s čísly, u popisovaného archu E76, F74, G77 a H67 (obr. 9). Jde asi o označení tiskových podkladů či tiskových forem pro tisk z plochy.



Obr. 7: Detaily tiskového archu, "kvadrantová" čísla na lici a na rubu (uspořádáno podle pohledu na příslušnou stranu archu).

Každé písmeno s číslem je vytištěno jednou ze čtyř barev použitých na rubové straně bankovky (žlutá, modrá, červená, hnědá).

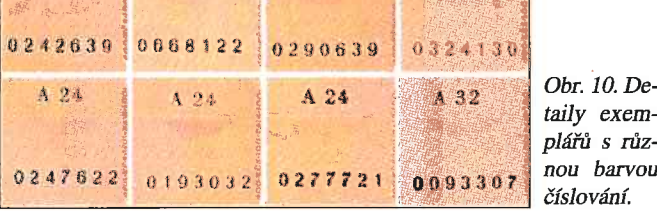
Obr. 8: Detail lící strany tiskového archu, číslo 53 (vpravo).

Obr. 9: Detaily rubové strany tiskového archu, čísla tiskových podkladů nebo forem pro tisk s plochy (dole).



Označení neviditelné série zjevně nepředstavovalo jen kód viditelné série, jak se dosud uvádělo, ale kódovanou kombinaci série a čísla, resp. určitého rozpětí čísel nebo i jiných údajů, např. nominální hodnoty. Některým viditelným sériím totiž odpovídají dvě neviditelné série. Z dochovaných exemplářů lze zatím vyvodit, že neviditelné sériové písmeno je vždy A, stejně jako viditelné sériové písmeno. První číslice neviditelného sériového čísla je vždy 5, druhá a třetí číslice vždy odpovídají viditelnému sériovému číslu. Čtvrtá číslice neviditelného sériového čísla byla doposud zjištěna 1 nebo 2 nebo 3.

Při vyhlášení výsledků zmíněné korespondenční aukce v závěru roku 1998 ČNB oznámila, že u 100 Kčs byly kromě obecně známého a již dříve katalogizovaného modrého číslování²² zjištěny exempláře s číslováním černým²³. V citovaném příspěvku²⁴ jsme toto zjištění korigovali tak, že u jednotlivých exemplářů přechází barva číslování od modré, přes modrošedou a šedočernou až po černou, a tudíž že posuzování takových exemplářů jako sběratelských variant je problematické. Po zmíněné odborné prověrce můžeme tuto informaci zpřesnit tak, že se u dochovaných exemplářů některých sérií vyskytuje barva číslování víceméně plynule přecházející od modré až po modrošedou, přičemž ale ani nejtmavší odstín nelze označit za barvu černou (obr. 10). Stejně jako u dvacetikoruny uvažujeme, že výrobce neudržel shodný odstín barvy během tisku. Jelikož knihtisková operace byla prováděna na tiskové archy po 32 cedulích, měli bychom nalézt stejnou barvu číslování u všech bankovek shodných čísel z jedné výrobní etapy, tedy u sérií A01-A32. Velmi omezené množství dochovaných exemplářů však neumožňuje ověřit tento předpoklad v praxi.



Obr. 10: Detaily exemplářů s různou barvou číslování.

1.000 Kčs vzor 1951

V sériové výrobě bylo zhotoveno 93,755.000 kusů²⁵. Kromě uváděných²⁶ sériových písmen A a B byla zjištěna existence sériových písmen C a D. Nejvyšší zjištěné sériové číslo 26 nevybočuje z Bajerem uváděného rozpětí sériových čísel 01-28²⁷. O počtu cedulí na archu opět nespekulujeme, jelikož neznáme rozložení sérií na alespoň jednom tiskovém archu.

- 17 Výrobní etapa (též sériová etapa nebo jen etapa) je množina platidel, vytištěných se stejným rozpětím sérií na jednom tiskovém archu (např. série A01-A10 při tisku deseti cedulí na jednom archu nebo B25-B48 při tisku čtyřicetici cedulí na archu). První rozpětí (např. A01-A10) je první etapou, druhé rozpětí (A11-A20) druhou etapou, třetí rozpětí (A21-A30) třetí etapou atd. Použití dvouciferného sériového čísla umožňuje tedy např. u deseti cedulí na archu devět etap (A01-A90), u čtyřicetici cedulí na archu čtyři etapy (A01-A96) apod.
- 18 BAJER 1999, s. 148.

19 BAJER 1991, s. 202–203.

20 ŠOUŠA 2001, s. 22.

21 Kvadrantová čísla na USD byla zavedena s přechodem z mokrého na suchý hlubotisk 25. července 1957. Nejsou pouze na platidlech nejnižší nominální hodnoty, později netištěných v arších, ale na rotačních strojích.

22 BAJER 1977, s. 94; BAJER 1979, s. 94; BAJER 1990, s. 94.

23 BAJER 1999, s.148.

24 MORAVEC 5/1999, s. 17,19.